

Ján ŠIRKA

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Slovenská Republika

Tri ročníky Technickej olympiády

Úvod

Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA) sa vo svojom výskume pokúsila identifikovať špičkových vedcov na Slovensku v niektorých vedeckých oblastiach. Použila scientometrickú metodiku, ktorá je vhodná najmä pre prírodné vedy, lekárske vedy a pôdohospodárske vedy. Výskum ukázal, že najdôležitejšie faktory pri formovaní súčasných špičkových vedcov počas ich štúdiá na základnej a strednej škole boli predmetové olympiády [Pišút, Lapitková 2011].

Výsledky tohto výskumu neboli spúšťačom snahy o zaradenie predmetovej súťaže z predmetu Technika medzi olympiády. Bol to predovšetkým dlhodobý nepriaznivý stav vo výučbe tohto predmetu. Jeho nedostatočná časová, ale aj obsahová dotácia donútili pracovníkov „Katedry Technickej výchovy PF UKF v Nitre“ hľadať rôzne riešenia. Jedným z nich bolo, v spolupráci s ďalšími výchovno-vzdelávajúcimi inštitúciami, pripraviť súťaž a prostredníctvom nej zistiť záujem o predmet Technická výchova medzi pedagógmi predmetu, ale najmä žiakmi základných škôl. Výsledky a odozva súťaže konanej v roku 1996 bola veľmi dobrá. Žiakov zaujala a učitelia, rovnako ako organizátori, v nej videli jednu z možností zviditeľnenia predmetu. Preto sa v nasledujúcich pätnástich rokoch na základných školách v okrese Nitra konala súťaž s názvom Technická olympiáda [Vargová 2011]. Bola nasmerovaná pre žiakov základných škôl so záujmom o techniku, s fantáziou a manuálnymi zručnosťami pri práci s rôznym materiálom.

V priebehu týchto rokov získavali organizátori skúsenosti a pripravovali materiály pre ministerstvo školstva k zaradeniu tejto súťaže medzi Predmetové olympiády a postupové súťaže (POPS). V tomto „skúšobnom období“ sme v roku 1999 podali prvú žiadosť na ministerstvo školstva, no nestretli sme sa s politicko-spoločenskou vôľou a v prvom kole sme neuspeli.

Uspeli však žiaci, ktorí sa v nasledujúcich ročníkoch zúčastňovali Technickej olympiády. Ich záujem a snaha boli aj motiváciou pre všetkých organizátorov súťaže, ale aj učiteľov základných škôl. Bolo to zložité obdobie, nakoľko katedra techniky riešila problémy spojené s organizáciou súťaže bez akejkoľvek finančnej podpory len z vlastných finančných zdrojov. V tomto zmysle bola Technická olympiáda organizovaná a realizovaná až do školského roka 2009/10.

1. Zaradenie Technickej olympiády medzi predmetové súťaže

V školskom roku 2009/10 bol prepracovaný návrh organizačného poriadku a zaslaný na ministerstvo školstva so žiadosťou o zaregistrovanie ako predmetovú súťaž. Ministerstvo školstva (ďalej MŠ) schválilo organizačný poriadok a menovalo slovenskú komisiu technickej olympiády (ďalej SK TO). Od školského roku 2010/2011 je MŠ vyhlasovateľom, IUVENTA koordinátorom a Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Univerzita Mateja Bela v B. Bystrici a Prešovská univerzita v Prešove sú odborným garantmi tejto súťaže. Predsedom SK TO je prof. Ing. Tomáš Kozík, DrSc. Technická olympiáda sa stala súťažou pre žiakov základných škôl a príslušných ročníkov viacročných gymnázií.

Tabuľka 1

Predsedníctvo súťaže

Meno	funkcia
prof. Ing. Tomáš Kozík, DrSc.	predseda SK TO
Mgr. Magdaléna Bugáňová	podpredseda SK TO
doc. PaedDr. Gabriel Bánesz, PhD.	podpredseda SK TO
Mgr. Ján Širka, PhD.	tajomník SK TO
Ing. Zdenek Rada	predseda KK TO pre Bratislavský kraj
Mgr. Juraj Adamec	predseda KK TO pre Trnavský kraj
Ing. Ján Hargaš, PhD.	predseda KK TO pre Trenčiansky kraj
Ing. Augustín Ondrejko	predseda KK TO pre Nitriansky kraj
prof. PaedDr. Milan Ďuriš, CSc.	predseda KK TO pre Banskobystrický kraj
Mgr. Jozef Zanolit	predseda KK TO pre Žilinský kraj
prof. PaedDr. Jozef Pavelka, CSc.	predseda KK TO pre Prešovský kraj
Ing. Anton Škovran	predseda KK TO pre Košický kraj
doc. PaedDr. Danka Lukáčová, PhD.	členka SK TO
PaedDr. Mária Škodová, PhD.	členka SK TO
PhDr. Peter Barát	člen SK TO

Primárnou úlohou SK TO je príprava jednotlivých ročníkov TO. Táto činnosť v sebe zahŕňa vytvorenie metodických podkladov, teoretických testov a zadaní pre praktické časti jednotlivých kôl súťaží. Po skončení aktuálneho ročníka súťaže

zhodnotí celoštátna komisia jeho priebeh, vyvodí závery a určí tvorcov úloh pre jednotlivé kolá nasledujúceho školského roka. Pre každý ročník je potrebné pripraviť súbor teoretických testov a praktických zadaní, ktoré musia byť primerane náročné, komplexne orientované, motivujúce, tvorivé a originálne.

Technická olympiáda je organizovaná ako postupová súťaž žiakov v dvoch vekových kategóriách. Žiaci 5. – 7. ročníka základných škôl a príslušných ročníkov viacročných gymnázií tvoria kategóriu mladších žiakov **B** a v kategórii **A** sú žiaci 8. – 9. ročníkov základných škôl a príslušných ročníkov viacročných gymnázií. Táto kategória je súťažou dvojíc.

Základom TO sú školské kolá, kde sa snažíme získať čo najširšiu základňu súťažiacich. Pri organizovaní tohto kola súťaže sme prihliadali na nerovnaké podmienky žiakov na školách a nebola do nej zaradená praktická časť. Zo školských kôl postupujú víťazi do obvodných, odtiaľ do krajských kôl. Víťazi jednotlivých krajských kôl z kategórie A postupujú do celoštátneho kola. Pre mladších žiakov súťaž krajským kolom končí.

Podobne ako pri propagácii súťaže by SK TO privítala širšiu angažovanosť a spoluprácu s učiteľmi škôl aj pri tvorbe úloh. Problém spočíva v tom, že iniciatíva širšej obce učiteľov techniky je pomerne nízka, nakoľko časová dotácia vyučovania predmetu Technika je veľmi nízka, ale predovšetkým v dôsledku nízkeho finančného ohodnotenia tejto vysoko náročnej tvorivej práce.

2. Zhodnotenie uplynulých troch ročníkov Technickej olympiády

Technická olympiáda je najmladšou predmetovou súťažou. Slovenská komisia sa stále snaží vytvárať organizačnú štruktúru a zapájať učiteľov základných škôl, ktorí predmet Technika nielen vyučujú, ale majú k nemu veľmi dobrý vzťah a vedia žiakov motivovať, viesť a pripravovať na jednotlivé kolá Technickej olympiády. Pri príprave žiakov na jednotlivé kolá chceme využiť Edutech Portal, na ktorého stránkach budú okrem vzdelávacích okruhov ponúknuté zadania pre praktické úlohy pre žiakov základných škôl.

Organizáciou obvodných a krajských kôl boli krajskými školskými úradmi (KŠÚ) poverené centrá voľného času (CVC), stredné odborné školy, ale aj základné školy s priestormi vybavenými na obrábanie konštrukčných materiálov. Autori teoretických testov, ale predovšetkým praktických zadaní pri ich tvorbe zohľadňovali problémy s vybavením priestorov a materiálnym zabezpečením vo svojich zadaniach. Je však potrebné, aby sa od tejto praxe upustilo a súťaž by mala byť nielen testovaním vedomostí a zručností žiakov, ale predovšetkým hľadaním talentovaných, schopných riešiť aj zložitejšie problémy tak, ako je to aj u iných predmetových olympiád.

K priebehu jednotlivých kôl súťaže sme za uplynulé ročníky nezaznamenali zásadné pripomienky k súťaži. Technická olympiáda je medzi zaangažovanou učiteľskej verejnosťou hodnotená veľmi pozitívne. Môžeme konštatovať, že všetky

tri ročníky TO splnili základné úlohy stanovené Organizačným poriadkom. Súťaže prebehli podľa plánu a na požadovanej úrovni. Ako sme už povedali, privítali by sme záujem širšej odbornej verejnosti z radov učiteľov predmetu Technika, ale aj podporu stredných odborných škôl pri organizovaní jednotlivých kôl súťaží. Pripomienky k priebehu TO, ktoré sme zaznamenali boli:

- k odbornej úrovni súťaže,
- k organizačnému zabezpečeniu vlastnej súťaže,
- k úrovni vzdelávania na ZŠ a SŠ v SR.

Pripomienky k odbornej náplni súťaže sú najmä k náročnosti a tematickej vhodnosti úloh vo vzťahu k učivu preberanému v škole v príslušnom ročníku. Tieto pripomienky boli a budú prerokované v SK TO.

Pripomienky k organizácii sa dotýkajú termínov súťaží, financovania a kompetencií pri zabezpečovaní súťaží. Termíny súťaží vo vzťahu k prázdninám, prijímacím skúškam, iným olympiádam a pod. sú vždy kompromisom. S problémami sa stretávame aj pri komunikácii s organizačnými zložkami na obvodných úradoch. Niektorí zodpovední pracovníci akoby ignorovali Technickú olympiádu a SK TO od nich nemá informácie o priebehu ani výsledkoch jednotlivých kôl súťaží. Za najvypuklejší a najnedoriešenejší problém však všetci považujeme otázku financovania. Predovšetkým výška dotácie jednotlivých kôl súťaže. Bolo by potrebné zvýšiť finančné prostriedky na materiálne zabezpečenie, zlepšiť financovanie cestovných nákladov učiteľov sprevádzajúcich žiakov a určite by bolo motivujúce zlepšenie ohodnotení víťazov jednotlivých kôl. Boli by sme radi, keby sa SK TO podarilo vo väčšej miere zaangažovať sponzorov z radov podnikateľov v oblasti techniky a výroby, ktorí by mali mať osobitný záujem na rozvoji technického vzdelávania žiakov na základných školách.

Záver

TO je nielen súťaž na podporu záujmu o techniku, ale aj systém starostlivosti o talentovaných žiakov, no je aj určitou sondou do vzdelávacieho systému SR. V záujme skvalitňovať výchovný systém je vhodné venovať pozornosť i určitým signálom, ktoré TO poskytuje. Z výsledkov súťaží na obvodných, krajských kolách súťaže vyplýva, že úroveň pripravenosti žiakov základných škôl postupne klesá. Túto skutočnosť posudzujeme jednak podľa úspešnosti žiakov v jednotlivých kolách technickej olympiády, či už pri riešení teoretických testov alebo podľa zvládnutia praktických zadaní. Pozorovaním žiakov pri ich činnosti sa dala vypozerovať zaniatenosť a pracovný zápal svedčiaci o záujme pre takýto druh činnosti. V niektorých prípadoch mala snaha o rýchlu realizáciu výrobku negatívny dopad na presnosť, či estetickú úroveň konečného výsledku práce. Práve táto zaniatenosť žiakov nás núti urobiť všetko pre predmet prostredníctvom ktorého žiaci získajú základnú orientáciu v oblasti techniky [Kožuchová, Pavelka 2007] a tým aj pre úspešný priebeh ďalších ročníkov Technickej olympiády.

Literatúra

- Kožuchová M., Pavelka J. (2007), *Požiadavky na vedecko-technickú gramotnosť absolventa základnej školy*, Brno: PdF MU, s. 168–178. ISBN 978-80-210-4402-9.
- Pišut J. (2011), *Starostlivosť o talenty a o ich učiteľov*, *Pedagogické rozhľady*, UK Bratislava, ISSN 1335-0404.
- Vargová M. (2011), *Technická olympiáda má už 15 rokov* [in:] *Technické vzdelanie ako súčasť všeobecného vzdelávania*, Banská Bystrica: UMB FPV, s. 349–354. ISBN 970-80-557-0265-0.

Resumé

Technické vzdelávanie zohráva dôležitú úlohu vo výchove človeka, v jeho príprave na ďalšie povolanie aj na bežný život. V poslednom období však pozorujeme pokrivkávanie záujmu žiakov základných škôl o technické vzdelávanie. Preto sme sa na katedre techniky a informačných technológií prostredníctvom technickej olympiády zvýšiť záujem a spopularizovať technické vzdelávanie. Článok zachytáva aktuálnu situáciu s jej organizáciou a prípravou v priebehu uplynulých troch ročníkov.

Kľúčové slová: postupová súťaž žiakov, základná škola, technické vzdelávanie, teoretické testy, praktické zadania.

Three grades of technical olympiad

Abstract

Technical education plays important role in the education fo man, in his preparation for future proffesion and for daily life. Recently, however, we observe the reduction of elementary schools interest in technical education. Therefore the Department of Technology and Information Technologies decided to increase the interest and popularize technical educationa viac Technical Olympiad. The article is focused on actual situation with its organization and preparation within the last three grades.

Key words: advancing competition of pupils, elementary school, technical education, theoretical tests, practical assignement.